

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Сулява Олена Миколаївна, 1971 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1995 році Український державний педагогічний університеті за спеціальністю «Педагогіка і методика початкового навчання», аспірантка Західноукраїнського національного університету, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Психологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.157, утворена наказом Західноукраїнського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль від 17 червня 2026 №435 у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої
ради –

Гірняка Андрія Несторовича, доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Рецензентів –

Шандрука Сергія Костянтиновича, доктора психологічних наук, професора, професора кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету;

Ятищук Анастасії Анатоліївни, кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Офіційних опонентів –

Булгакової Олени Юріївни, доктора психологічних наук, професора, декана факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Саврасова Миколи Володимировича, доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри загальної та диференційної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

на засіданні 14 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Суляві Олені Миколаївні на підставі публічного захисту дисертації «Психомистецьке сценарування модульно-розвивальної взаємодії вчителя та учнів початкової школи» за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано у Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Фурман Анатолій Васильович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Робота містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, спрямованих на розв'язання конкретного наукового завдання, що має істотне значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія. Дисертацію виконано державною мовою, оформлено відповідно до вимог МОН України, обсяг основного тексту відповідає освітньо-науковій програмі закладу та специфіці спеціальності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше:

здійснено концептуалізацію психомистецького сценарування як системоутворювального механізму модульно-розвивальної взаємодії вчителя та учнів початкової школи, що забезпечує цілісне розгортання освітнього процесу як психодидактично організованого дійства;

розроблено та теоретично обґрунтовано модель психодидактичної експертизи освітніх сценаріїв, побудовану у чотирьох взаємопов'язаних оптиках (психодидактичній, психомистецькій, діяльнісно-логічній та рефлексивно-аналітичній), що дозволяє здійснювати багатовимірне оцінювання якості освітньої взаємодії;

доведено сценарну природу освітнього процесу як особливого типу психомистецького дійства, у якому навчальні ситуації функціонують як механізми розвитку суб'єктності, рефлексії та смислотворення;

емпірично та теоретично досліджено дію театральних феноменів – емпатії, когнітивного та емоційного дисонансу, естетичного задоволення, ідентифікації, символізму, трансформації, ностальгії, ескапізму, інсайту, парадоксу – як проявів освітнього дійства, що виникають в умовах психомистецьки організованої модульно-розвивальної взаємодії вчителя та учнів і діють як техніки поглибленого проживання учнем навчального змісту, активізації смислотворення та розвитку його суб'єктного досвіду учнів; встановлено, що психомистецьке сценарування забезпечує якісно новий рівень організації освітнього процесу як цілісного психокультурного простору взаємодії, у межах якого поєднуються когнітивні, емоційні, ціннісно-смислові та духовні виміри розвитку особистості.

Уточнено та обґрунтовано: зміст поняття модульно-розвивальної взаємодії як паритетного процесу освітнього вчинення вчителя та учнів, що має чотириперіодну й дев'ятиетапну структуру та реалізується через сценарно організовані навчальні ситуації; функціональну роль психомистецького сценарування як етапу психодидактичного конструювання освітнього процесу, що слідує за проєктуванням навчальних модулів і забезпечує їх смислове та діяльнісне розгортання.

Подальшого розвитку набули: положення про освітній сценарій як психокультурну форму організації розвитку суб'єктності учасників освітнього процесу; підходи до оцінювання якості освітньої взаємодії через експертні моделі багатовимірного аналізу освітнього дійства; уявлення про освітній процес як психомистецький простір смислотворення та переживання особистісно актуалізованого навчального досвіду.

Теоретичне значення роботи. Концепція психомистецького сценарування як системоутворювального механізму модульно-розвивального навчання розширює психодидактичні уявлення про освітній процес як сценарно організовану, смислотворчу та суб'єктно-розвивальну взаємодію вчителя й учнів.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання розробленої моделі психомистецького сценарування та системи психодидактичної експертизи освітніх сценаріїв у проєктуванні, організації та оцінюванні модульно-розвивальної взаємодії у середній загальноосвітній школі. Отримані результати можуть бути використані: у практиці початкової освіти для конструювання освітніх сценаріїв модульно-розвивального типу; у підготовці та підвищенні кваліфікації педагогічних працівників; у розробленні навчально-методичних матеріалів психомистецького спрямування; у проєктуванні інноваційного освітнього простору, зорієнтованого на розвиток суб'єктності, рефлексивності та смислотворчої активності учнів.

Здобувачка має 18 наукових публікацій за темою дисертації.

Основні наукові результати викладено у трьох працях: статтях у фахових наукових виданнях категорії Б з психології, включених до Переліку наукових фахових видань України, затвердженого МОН України.

Крім того, здобувачка є авторкою 15 публікацій апробаційного характеру. Усі публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку та відображають основні наукові результати дисертації:

1. Сулява О.М. Проєкт створення психомистецьких сценаріїв модульно-розвивальної взаємодії учасників освітнього процесу. *Психологія і суспільство*. 2022. №2. С. 149-159. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.149>

2. Фурман А.В., Сулява О.М. Евристичний потенціал психомистецьких технологій розвивальної взаємодії вчителя та учнів. *Габітус*. 2026. №83. С. 111-121 DOI: <https://doi.org/10.32782/hbts.83.1.19>

3. Сулява О.М. Імпровізація як феномен творчої рефлексії та індикатор розвивальної взаємодії. *Психологія і суспільство*. 2026. №2. С. 111-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.111>

4. Сулява О. М. Алфавіт від Віт Алфа: модульно-розвивальний підручник з навчання грамоти. 1 клас. Київ : ліцей № 157, 2007. 24 с.

5. Сулява О. М. Їжачок-дошколяр. Зошит з підготовки навичок письма. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2025. 68 с.

6. Сулява О.М. Методологема психологічного обґрунтування навчального процесу як мистецького дійства. *Особистість і суспільство: психосоціальні виміри ковітальної взаємодії*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 30 квітня 2024 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. С. 196-201.

7. Сулява О. М. Мрії Маленького Сонечка. Київ : Вольф, 2005. 32 с.
8. Сулява О. М. Подорож у часі та просторі. Мова та мовлення: модульно-розвивальний підручник з української мови. 3 клас. Київ : ліцей № 157, 2018. 38 с.
9. Сулява О. М. Про ворона: модульно-розвивальний підручник з читання. 2 клас. Київ : Ліцей № 157, 2007. 16 с.
10. Сулява О.М. Психолого-педагогічні умови створення позитивного освітнього клімату в початковій школі. *Особистість і суспільство: психосоціальні виміри когнітивної взаємодії* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 3 квітня 2025 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2025. С.115-120.
11. Сулява О.М. Психомистецькі технології взаємодії вчителя та учнів у модульно-розвивальній системі навчання як джерело психодуховної сили. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 3-4 листопада 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С.124-128.
12. Сулява О.М. Психомистецькі технології як ресурсне джерело психодуховного здоров'я учасників освітнього дійства. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 7 листопада 2025 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2025. С.605-611.
13. Сулява О. М. Родинна скарбниця. Мова та мовлення: модульно-розвивальний підручник з української мови. 2 клас. Київ : ліцей № 157, 2010. 52 с.
14. Сулява О. М. Розмовляю. Читаю. Пишу: комплект з навчання грамоти. 1 клас. 11 зошитів з додатком. Київ : Літерель, 2017. 176 с.
15. Сулява О. М. Ряба курочка: модульно-розвивальний підручник з читання. 2 клас. Київ : Ліцей № 157, 2007. 16 с.
16. Сулява О. М. Чарітам запрошує до гри. Слово. Значення слова: модульно-розвивальний підручник з української мови. 2 клас. 2-ге вид. Київ : Ліцей № 157, 2020. 38 с.
17. Сулява О.М. Як працювати за модульно-розвивальним підручником? *Початкова школа*. 2004. №35 (275). С. 4-10.
18. Фурман А. В., Сулява О.М. Психомистецька організація модульно-розвивального навчального циклу в середній і вищій школі. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 1 листопада 2024 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. Том 1. С.145-150.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Гірняк Андрій Несторович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауважень немає.*

Шандрук Сергій Костянтинович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауваження:*

1. Емпіричне дослідження охоплює освітні сценарії, модульно-розвивальні заняття і традиційні уроки, проведені двома групами педагогів. Змістовність представлених результатів могла б бути посилена докладнішою характеристикою учасників дослідження: кількісного та вікового складу учнів, професійного досвіду вчителів, тривалості їхньої роботи за модульно-розвивальною системою. Це уточнило б умови використання одержаних результатів в інших закладах початкової освіти.

2. Розроблена система психодидактичного, діяльнісно-логічного, психомистецького та рефлексивно-аналітичного оцінювання становить вагомий результат дисертації. Водночас потребує додаткового пояснення способів узгодження показників під час порівняння двох груп, оскільки психодидактична експертиза освітніх сценаріїв застосовувалася лише до модульно-розвивальних занять. Розкриття процедури формування інтегральних оцінок зробило б їх інтерпретацію переконливішою.

Ятищук Анастасія Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауваження:*

1. Науковий інтерес викликає запропонований авторкою універсальний інструментарій психодидактичної експертизи освітньої взаємодії. І все ж, на наш погляд, потребують розроблення диференційовані моделі психодидактичної експертизи, зорієнтовані на оцінювання відповідності психомистецького сценарювання функціональному призначенню кожного етапу модульно-розвивального циклу.

Булгакова Олена Юріївна, доктор психологічних наук, професор, декан факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». *Зауваження:*

1. Здобувачка повно обґрунтовує важливість психомистецьких сценаріїв у збагаченні навчального процесу початкової школи. Водночас хотілося б з'ясування наступності між дошкільною та початковою освітою. Скажімо, які компоненти психомистецького сценарювання можуть бути адаптовані до роботи з дітьми старшого дошкільного віку задля забезпечення більш м'якого психологічного переходу до шкільного навчання.

2. У дисертації ґрунтовно висвітлено психологічні особливості організації взаємодії між учителем і молодшими школярами. Водночас перспективним напрямом є лонгітюдне дослідження, яке б відповідало на питання: наскільки стійкими є зміни у навчальній мотивації, розвитку рефлексії, емоційної саморегуляції, комунікативній компетентності та сформованості ціннісних орієнтацій учнів після тривалого використання психомистецьких освітніх сценаріїв?

Саврасов Микола Володимирович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференційної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет». *Зауваження:*

1. Значним здобутком дисертації є створення моделі психодидактичної експертизи психомистецьких освітніх сценаріїв. Водночас перспективним видається подальше дослідження її психометричних характеристик. Передусім мовиться про перевірку стійкості експертних оцінок, відтворюваності результатів за участю різних груп експертів та визначення рівня чутливості окремих критеріїв до змін у структурі психомистецького сценарування.

2. Дослідження виконане на матеріалі початкової школи, що цілком відповідає його предмету та логіці побудови. Водночас запропонована авторкою концепція характеризується достатнім рівнем теоретичного узагальнення. Тому перспективним видається перевірка можливостей її адаптації до інших рівнів загальної середньої, а також вищої освіти.

Результати голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» немає,
«Утримались» немає.

На підставі результатів голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.157 прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Суляві Олені Миколаївні** з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

**Голова разової
спеціалізованої вченої ради**

Андрій ГІРНЯК